

Høringsnotat

[15. mars 2024]

Forslag til

- a) **ny struktur for forskriftene til universitets- og høyskoleloven**
- b) **ny universitets- og høyskoleforskrift**
- c) **endringer i opptaksforskriften og opphevelse av forskrifter**

Høringsfrist: 21. mai 2024

Innhold

1	Ny struktur for forskriftene til universitets- og høyskoleloven	3
1.1	Bakgrunn	3
1.2	Forslag til struktur	3
2	Ny universitets- og høyskoleforskrift.....	5
2.1	Oversikt – innholdsmessige endringer	5
2.2	Forslag til universitets- og høyskoleforskrift	5
3	Endringer i opptaksforskriften	24
3.1	Endring på grunn av omstrukturering.....	24
3.2	Behandling av personopplysninger i Samordna opptak.....	25
4	Forslag om å oppheve forskrifter	25
5	Økonomiske og administrative konsekvenser.....	26
6	Forslag til forskrift	26

1 Ny struktur for forskriftene til universitets- og høyskoleloven

1.1 Bakgrunn

Kunnskapsdepartementet sender med dette på høring forslag til ny struktur for de sentralt fastsatte forskriftene til ny universitets- og høyskolelov (lov 8. mars 2024 nr. 9), som trer i kraft 1. august 2024.

Kunnskapsdepartementet varsler i Prop. 126 L (2022–2023) *Lov om universiteter og høyskoler* at departementet ville gå gjennom de sentralt fastsatte forskriftene med hjemmel i dagens lov. Det er i dag forskrifter på en rekke ulike områder. Det er krevende å få oversikt og finne fram i forskriftene.

I dette høringsnotatet legger departementet fram forslag til

- struktur for forskriftene til universitets- og høyskoleloven, se punkt 1.2
- ny forskrift til universitets- og høyskoleloven (universitets- og høyskoleforskriften), se punkt 2
- endringer i opptaksforskriften for å tilpasse den til ny forskriftsstruktur og ny universitets- og høyskolelov, se punkt 3
- oppheving av forskrifter som erstattes av ny forskrift, eller som er utdaterte, se punkt 4.

I tillegg til forslag til strukturendringer og oppdatering til ny lov, er det også noen mindre forslag til innholdsmessige endringer, se oversikt i punkt 2.1. Det gis også en oversikt over de områdene der det pågår egne revisjonsarbeid og høringer, se punkt 2.2.1.

Departementet tar sikte på å sette den nye forskriften i verk samtidig med den nye loven, det vil si 1. august 2024.

Den nye loven har i § 17-3 en overgangsregel om at forskrifter som er fastsatt med hjemmel i nåværende universitets- og høyskolelov, gjelder til departementet fastsetter noe annet. Høringsnotatet gir en oversikt over hvilke nåværende forskrifter fastsatt av KD som vil bli videreført fra 1. august 2024 og inntil videre.

1.2 Forslag til struktur

1.2.1 Tre hovedforskrifter til universitets- og høyskoleloven

Ved utarbeidingen av forslaget til ny struktur har departementet først og fremst hatt et brukerperspektiv. Etter gjennomgang av brukergruppene for de ulike forskriftene, foreslås en tredeling av forskriftene til universitets- og høyskoleloven:

1. Forskrift 6. januar 2017 nr. 13 om opptak til høyere utdanning (opptaksforskriften): Brukerne her er, i tillegg til institusjonene og Samordna opptak, først og fremst søkere, rådgivere ved videregående skoler mv.

Departementet foreslår å rendyrke denne forskriften til å omfatte opptak til grunnutdanninger ved universiteter og høyskoler. Vi foreslår derfor å flytte ut kapittel 6 om politiattest og kapittel 10 om falske vitnemål. Se nærmere omtale i punkt 3.1.

Kunnskapsdepartementet vil våren 2024 legge fram en stortingsmelding om opptak til høyere utdanning. Stortingsmeldingen er en oppfølging av forslagene fra opptaksutvalget i NOU 2022: 17 og høringsinnspillene til denne. Etter Stortingets behandling av meldingen vil departementet sende på høring forslag til endringer i reglene for opptak. I den forbindelse legges det også opp til en helhetlig revisjon av opptaksforskriften for å gjøre forskriften enklere og mer brukervennlig. Departementet tar sikte på å sende endringer i opptaksforskriften på høring høsten 2024.

2. Forskrift om generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning (ny): Brukerne her er søkerne, det vil si personer med utenlandsk utdanning som ønsker å jobbe i Norge (i tillegg til Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir), som forvalter søknadsordningen).

Forslag til slik forskrift ble sendt på høring fra Kunnskapsdepartementet 24. januar 2024, se [regjeringen.no](https://www.regjeringen.no).

3. Forskrift til universitets- og høyskoleloven (ny): Her foreslår departementet å samle regler som i dag ligger i flere forskrifter, og som har institusjonene og studentene som brukergruppe. Dette gjelder blant annet akkreditering, kvalitetssikring og grader mv, ansettelser, undervisnings- og forskningsstillinger og rekrutteringsstillinger, egenbetaling, behandling av personopplysninger hos institusjonene og i registre/databaser, politiattester, skikkethet, felles klagenemnd. Se nærmere omtale i punkt 2.

Departementet har lagt vekt på å justere begrepsbruken i forskriftene til å samsvare med ny universitets- og høyskolelov (uhl.). Videre videreføres prinsippet for plassering av regler, slik at de som regulerer samme faglige forhold, plasseres sammen. Dette innebærer blant annet at regler om behandling av personopplysninger i den nasjonale opptakstjenesten etter ny uhl. § 8-5 tas inn i opptaksforskriften, og at reglene om klagebehandling og klagenemnd for opptak videreføres i samme forskrift. Tilsvarende gjelder for forskrift om generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning.

1.2.2 Avgrensning

Departementet har i dette arbeidet ikke sett på forskrifter gitt med hjemmel i dagens universitets- og høyskolelov § 3-2 om rammeplaner og om retningslinjer om krav til faglig innhold i bestemte utdanninger. Bruk av rammeplaner som styring vil bli drøftet i stortingsmelding om profesjonsutdanningene som regjeringen vil legge fram våren 2024.

To forskrifter som gjelder videre saksfelt enn universiteter og høyskoler, og som derfor er gitt med hjemmel i flere lover, videreføres som i dag. Dette er:

- Forskrift 8. november 2017 om Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring og om henvisning til det europeiske kvalifikasjonsrammeverket for livslang læring (forskrift om NKR og EQF). Denne forskriften gjelder alle utdanningsnivå.
- Forskrift 21. desember 2017 om private universiteter, høyskoler og fagskoler – krav til regnskap mv. Det er ønskelig å videreføre felles regler for private skoler innenfor høyere utdanning og høyere yrkesfaglig utdanning.

2 Ny universitets- og høyskoleforskrift

2.1 Oversikt – innholdsmessige endringer

Forslaget til ny universitets- og høyskoleforskrift er i sitt innhold i hovedsak videreføring av gjeldende regelverk som i dag ligger i flere forskrifter, oppdatert i samsvar med den nye universitets- og høyskoleloven.

I forskriften kapittel 5 om språkform ved eksamen er det foreslått felles regler for statlige og private institusjoner, og videre noen endringer i når institusjonene kan fastsette unntak fra studentenes rett til å velge skriftspråk på eksamen. Endringene er basert på en høring fra Kultur- og likestillingsdepartementet i 2022, som omfattet slik regulering for statlige institusjoner. Se omtale i punkt 2.2.2.

Forskriften kapittel 6 om politiattester er en oppdatering og en vesentlig forenkling av dagens regler i opptaksforskriften kapittel 6. Bakgrunnen er et ønske om å følge opp prinsippene som er lagt til grunn for den nye loven: ikke regulere saksbehandlingskrav som følger av forvaltningsloven, og ikke regulere de interne saksbehandlingsprosedyrene ved institusjonene. Se omtale i punkt 2.2.3.

Videre foreslås det en ny regel som vil gi universiteter og høyskoler supplerende rettsgrunnlag for behandling av personopplysninger ved bruk av video (levende bilde/lyd) i obligatorisk praksisopplæring i lærerutdanningene. Se omtale i punkt 2.2.5.2.

2.2 Forslag til universitets- og høyskoleforskrift

2.2.1 Oversikt over kapittelinndeling

Departementet foreslår slik kapittelinndeling i ny universitets- og høyskoleforskrift:

1. Krav til akkreditering, studiekvalitet mv.
2. Grader og faglig godkjenning
3. Undervisnings- og forskningspersonale og rekrutteringsstillinger
4. Egenbetaling
5. Skriftspråk ved eksamen
6. Politiattest
7. Skikkethetsvurderinger

8. Felles klagenemnd
9. Universiteters og høyskolars behandling av personopplysninger
10. Registre og databaser mv.
11. Statsautoriserte translatører
12. Forskjellige regler
13. Ikrafttredelse, overgangsregler og endringer i andre forskrifter

Kapitlene 1 og 2 forbeholdes senere innpassing av dagens forskrifter. Disse forskriftene er under revisjon i egne prosesser og vil bli sendt på egne høringer. Gjeldende forskrifter blir videreført inntil videre. Dette er:

For kapittel 1 *Krav til akkreditering, studiekvalitet mv.*: gjennomgang og sammenslåing av dagens studiekvalitetsforskrift og studietilsynsforskrift, som varslet i Prop.126 L punkt 7.5.4. Inntil videre vil derfor disse forskriftene videreføres:

- a. Forskrift 1. januar 2010 nr. 96 om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning. Fastsatt av Kunnskapsdepartementet.
- b. Forskrift 7. februar 2017 nr. 137 om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning (studietilsynsforskriften). Fastsatt av NOKUT.

For kapittel 2 *Grader og faglig godkjenning*: En gjennomgang og sammenslåing av dagens gradsforskrift, mastergradsforskrift og godkjenningsforskrift er satt i gang, og vil bli sendt på egen høring. Inntil videre vil derfor disse forskriftene videreføres:

- a. Forskrift 16. desember 2005 nr. 1574 om grader og yrkesutdanninger, beskyttet tittel og normert studietid ved universiteter og høyskoler
- b. Forskrift 1. desember 2005 nr. 1392 om krav til mastergrad
- c. Forskrift 21. desember 2018 om godkjenning av norsk og utenlandsk høyere utdanning og av realkompetanse (godkjenningsforskriften).

I kapittel 3 *Undervisnings- og forskningsstillinger og rekrutteringsstillinger* vil det bli tatt inn forskriftsreglene som nå er på egen høring, se [forslag til forskrift om undervisnings- og forskningsstillinger og rekrutteringsstillinger](#). Disse vil erstatte to av dagens forskrifter på området:

- a. Forskrift 9. februar 2006 nr. 129 om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger
- b. Forskrift 31. januar 2006 nr. 102 om ansettelsesvilkår for stillinger som postdoktor, stipendiat, vitenskapelig assistent og spesialistkandidat.

For *innstegsstillinger* pågår det et evalueringsarbeid¹ i departementet. Eventuelt endrede forskriftsregler vil bli sendt på egen høring. Reglene om innstegsstillinger planlegges integrert i dette kapittelet fra 1. august 2025. Dagens forskrift videreføres inntil videre:

Forskrift 24. mars 2015 nr. 341 om ansettelse på innstegsvilkår.

Kapitlene 4 Egenbetaling og 7 Skikkethet forbeholdes innplassering av dagens forskrifter på disse områdene, justert med oppdaterte hjemler og andre tekniske tilpasninger, uten innholdsmessige endringer. Dette vil bli gjort før ny universitets- og høyskoleforskrift fastsettes. Dette gjelder følgende forskrifter:

- a. Forskrift 15. desember 2005 nr. 1506 om egenbetaling ved universiteter og høyskoler
- b. Forskrift 30. juni 2006 nr. 859 om skikkethetsvurdering i høyere utdanning (oppheves fra 1.8.2024)
- c. Forskrift 27. oktober 2023 nr. 1714 om skikkethetsvurdering i høyere utdanning (trer i kraft 1.8.2024).

Forslagene til nye regler i kapitlene 5 Skriftspråk ved eksamen og 9 Universiteters og høyskoleers behandling av personopplysninger er i hovedsak videreføring av tidligere reguleringer i lov og forskrift, med noen innholdsmessige endringer. Se omtale i punkt 2.2.2 og 2.2.9.

I kapitlene 6 Politiattest, 8 Felles klagenemnd, 10 Registre og databaser mv, 11 Statsautorisert translatør og 12 Forskjellige regler er dagens lov- og forskriftsbestemmelser innarbeidet med oppdaterte hjemler og andre tekniske tilpasninger, se omtale i punkt 2.2.3, 2.2.4, 2.2.7 og 2.2.8. Dette gjelder følgende forskrifter som så vil bli opphevet:

- a. Forskrift 6. januar 2017 nr. 13 om opptak til høgare utdanning, kapittel 6 *Politiattest ved opptak til høgare utdanning* og kapittel 10 *Falske vitnemål, falske dokumenter og dokumenter utferda av falske institusjoner*
- b. Forskrift 10. oktober 2005 nr. 1192 om felles klagenemnd for behandling av klagesaker etter lov om universiteter og høyskoler § 3-7 (8), § 4-7 til § 4-10 og § 7-9
- c. Forskrift 1. desember 2005 om bevilling som statsautorisert translatør
- d. Forskrift 27. juni 2016 nr. 820 om register for utestengte studenter – RUST
- e. Forskrift 13. oktober 2017 om overtredelsesgebyr etter universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven
- f. Forskrift 16. desember 2019 nr. 1846 om vilkår for statstilskudd til private høyskoler.

¹ Se rapport utarbeidet for KD desember 2013: [Evaluering av ansettelse på innstegsvilkår](#)

2.2.2 Om kapittel 5 Skriftspråk ved eksamen

Universitets- og høyskoleloven § 1-5 (nåværende § 1-7 andre ledd), innebærer at studenten har en individuell rett til å få eksamensoppgaven på bokmål eller nynorsk etter eget ønske, og at institusjonene plikter å tilby dette. Bestemmelsen kom inn i loven fra 1. august 2022. Fram til da gjaldt en slik regel bare for statlige universiteter og høyskoler, med utfyllende regler i forskrift 7. juli 1987 nr. 4148 *om målform i eksamensoppgåver*. Denne forskriften er fastsatt av Kultur- og likestillingsdepartementet med hjemmel i den nå oppheva mållova, og forskriften er videreført inntil videre.

Mållova ble fra 1. januar 2022 avløst av lov 21. mai 2021 nr. 42 om språk. Språkloven § 3 viderefører hjemmel til å fastsette regler for skriftspråk på eksamen. Kultur- og likestillingsdepartementet hadde utkast til forskrift til språkloven på høring i 2022³, med forslag om å videreføre det materielle innholdet. Forslaget gjaldt, som nåværende forskrift, for statlige institusjoner. I høringsnotatet ble det videre orientert om at Kunnskapsdepartementet arbeidet med en lovendring på sitt område for å inkludere også private institusjoner, og at de to departementene deretter ville se på hvordan man kunne sikre lik regulering av statlige og private institusjoner og også unngå dobbeltregulering, altså at de de samme reglene er gitt i flere regelverk. Kultur- og likestillingsdepartementet har ikke vedtatt ny forskrift til språkloven etter høringen og ikke opphevet den gjeldende.

Kunnskapsdepartementets vurdering er at det er behov for utfyllende forskriftsregler til universitets- og høyskoleloven § 11-5. Forslaget er basert på dagens regler i mållovsforskriften fra 1987 og på høringen av ny språkforskrift i regi av Kultur- og likestillingsdepartementet i 2022.

Universitets- og høyskoleloven oppstiller de samme kravene til statlige og private institusjoner, og det bør også gjøres på forskriftsnivå. Forskriftene på området må derfor fastsettes med hjemmel i universitets- og høyskoleloven. En konsekvens av forslaget vil være at Kultur- og likestillingsdepartementet vurderer å ikke videreføre forslag til §§ 3, 4 og 5 i ny språkforskrift.

Etter språkloven § 3 kan det fastsettes forskrifter om valg av skriftspråk ved eksamen. Samtidig har Språkrådet etter språkloven § 19 fjerde ledd til oppgave å rettlede offentlige organ om reglene i loven. Språkrådet opplyser i sin årsrapport for 2022 at de fikk 43 henvendelser om brudd på studenters rett til eksamen på det norske skriftspråket de ønsker. De opplyser at det fra 2017 til 2021 har det kommet 172 meldinger om slike brudd til Klageportalen til Norsk målungdom. Språkrådet samler opp alle meldingene om feil skriftspråk eller dårlig nynorsk i eksamensoppgaver, og sender en oppsummering til de enkelte institusjonene en gang hvert halvår. Språkrådet skriver i årsrapportene sine at mørketallene trolig er store, både fordi studentene ikke kjenner rettighetene sine og fordi de ikke orker å si fra etter eksamen.

I tidligere saker som Kultur- og likestillingsdepartementet kjenner til, er det eksempel på at en institusjon har bedt studenten om å gjøre om valget sitt ved oppmelding til eksamen,

³ [Høring - Forskrift til språklova - regjeringen.no](#)

altså at nynorskstudenten blir oppfordret til å velge bokmål for å gjøre det lettere for eksamenskontoret. Det er også eksempler på eksamensoppgaver som har så svak nynorsk at det ikke lar seg avgjøre hvilket norsk skriftspråk som er brukt. Forskriftene krever i dag at institusjonene har et system for oppmelding til eksamen, der valg av eksamensspråk er lagt inn. I tilfeller der reglene blir brutt, er det derfor samtidig slik at interne rutiner for å bruke opplysninger i kontrollsystemene ser ut å ikke fungere. Noen læresteder forklarer også at de har laget eksamensoppgaven på nynorsk, men at studenten ikke har funnet den. Språkrådet påpeker at en mulig forklaring på enkeltbrudd, er at eksamensportalene har standardinnstillinger for bokmål.

Departementet mener det kan legges til grunn at det ved brudd på reglene så er det rettighetene til studenter som velger *nynorsk* til eksamen, som blir brutt. Regelen om skriftspråk på eksamen må derfor forstås som særlig viktig for å sikre status og bruk av mindretallspråket nynorsk, jf. språkloven § 1 tredje ledd. Institusjonenes manglende etterleving av regelverket bidrar til den marginaliseringen av nynorsk som også er omtalt i forarbeidene til universitets- og høyskoleloven (Prop. 126 L (2022—2023)).

Departementet har likevel grunn til å tro at internkontrollsystemene vil fungere bedre dersom de svarer til regelverket i egen sektor. Plassering av reglene om språk i eksamensoppgaver i forskrift til universitets- og høyskoleloven vil gi studentene, det vil si de som er gitt rettigheter etter disse reglene, best samlet tilgang til hvilke regler som gjelder for dem i eksamenssituasjonen, herunder språk. Institusjonene, som har plikter etter lov og forskrift, vil på sin side ha sine forpliktelser samlet.

Språkrådet har hjemmel i språkloven § 19 til å rettlede offentlige organ etter reglene i språkloven. Dersom forskrift om skriftspråk på eksamen ikke videreføres i språklovregelverket, vil ikke Språkrådet kunne rettlede institusjonene ved å vise til konkrete regler i språkforskriftene. Departementet understreker likevel at sektoren vil være omfattet av språkloven § 1, som pålegger et sektorspesifikt ansvar for å sikre norsk språk. Oppfølging av universitets- og høyskoleloven med forskrifter vil falle inn under Språkrådets hjemmel i språkloven § 19 til å rettlede universiteter og høyskoler om deres sektoransvar etter § 1. Dersom regelverket blir plassert i universitets- og høyskoleloven, blir det mulig å kombinere virkemidler i den sektorovergripende språkloven og i særlovgivningen for å få til en bedre etterlevelse av regelverket.

Departementet vurderer det videre slik at språkorganisasjonenes rett etter språkloven § 18 til å påpeke overfor statsorgan at de ikke følger språkloven uansett ikke vil gjelde direkte for saker om språk i eksamensoppgaver, da § 18 bare viser til reglene i §§ 14 og 15. Samtidig er det fritt fram for enhver å påpeke feil som forvaltningen gjør, og på generelt grunnlag vil språkorganisasjoner og andre når som helst kunne påpeke feil som ikke direkte rammer dem selv, slik Klageportalen til Norsk Målungdom er et system for.

Forskrift 7. juli 1987 nr. 4148 om målform i eksamensoppgaver og eventuell oppheving av denne, vil bli vurdert av Kultur- og likestillingsdepartementet i forbindelse med arbeidet med ny forskrift til språkloven.

Forslaget innebærer en klargjøring av at det er universitetene og høyskolene som har plikt til å utarbeide norskspråklige eksamensoppgaver på både bokmål og nynorsk, for å sikre

studentenes rettigheter etter universitets- og høyskoleloven § 11-5. Plikten gjelder som i dag i andre fag enn norsk, og gjelder ikke i fag der studentene skal prøves i andre språk, eller det fra institusjonens side er fastsatt at studiet er lagt opp på et annet språk.

Se forslag til § 5-1.

Unntak

Etter dagens regler har de statlige institusjonene, etter forskriften om målform ved eksamen § 3, adgang til å fastsette unntak fra kravet om eksamensoppgaver på både bokmål og nynorsk dersom:

- alle studentene som er meldt opp til en eksamen, har valgt samme språk.
- det er særlig omfattende eksamensoppgaver
- fagterminologi mangler eller er ukjent for studentene og det kan være fare for misforståelser,
- og ellers i særlige tilfeller, for eksempel dersom særlig omfattende eksamensoppgaver må lages på svært kort tid på grunn av nye regler eller andre spesielle forhold.

Forslaget som var på høring i 2022, innebar en innstramming i unntaksreglene og lød slik:

«§ 4 Unntak frå kravet om språk i eksamensoppgåver

Det kan gjerast unntak frå kravet i § 3 når alle kandidatane har ønskt same språk, eller når andre særlege grunnar talar for det.

Unntak etter første ledd kan gjelde for ein heil eksamen eller delar av ein eksamen. Unntak kan gjelde for eit visst semester eller for ein periode på opp til eitt år.

Lærestaden må gjere vedtak om unntak seinast tre månader før den eksamenen vedtaket gjeld.»

Kulturdepartementet viste til at særlige grunner bare gjelder ekstraordinære situasjoner som lærestedet ikke selv har kontroll over. De viste videre til innspill fra Kunnskapsdepartementet om at det i noen tilfeller kan være nødvendig med unntak av pedagogiske grunner, blant annet i lærerutdanningene der det er et læringsutbyttekrav at studentene skal kunne bruke og undervise både i bokmål og nynorsk. Høringsinstansene ble særlig bedt om innspill til dette.

Forslaget fikk generell støtte i høringsrunden. Av 26 høringssvar var det 14 som uttalte seg om forslagene til regulering av eksamensoppgaver. Alle støttet forslaget. *Norsk studentunion* uttalte at det er viktig at også studentene får møte og bruke norsk fagspråk gjennom hele utdanningsløpet, og var positive til at det generelt blir færre unntak i forskriften. Ti av høringsinstansene, blant annet *Universitetet i Stavanger*, *Høgskolen i Innlandet*, *Høgskolen i Volda*, *Nynorsksenteret*, *Landssamanslutninga av nynorskkommunar*, *Noregs Mållag*, *Norsk lærarmållag* og *Nynorsk Forum* pekte på at et unntak av pedagogiske grunner bør tas inn i forskriften. Blant annet uttalte *Høgskolen Innlandet* at

«Forskrifta bør opne for at universitet og høgskular kan gjere unntak frå kravet om valfrie språkform i tilfelle der vi skal prøve språkkompetansen til studentane, til dømes i

lærerutdanningane og i norskfaget. § 4, fyrste ledd, fyrste punktum kan endrast slik: «det kan gjerast unntak frå kravet i § 3 når alle kandidatane har ønskt same språk, eller når det er naudsynt å prøve fagspesifikke ferdigheiter i nynorsk og bokmål i utdanningane». Slik kan lærarutdannarane få høve til å prøve at studentane har språkkompetansen rammeplanane for både barnehagelærerutdanninga og grunnskulelærerutdanningane skildrar i læringsutbytta, nemleg at studentane skal kunne bruke nynorsk og bokmål på ein kvalifisert måte i profesjonssamanheng.»

Nynorsksenteret, Landssamanslutninga av nynorskkommunar, Noregs Mållag, Norsk lærarmållag og Nynorsk Forum påpekte at dette unntaket burde erstatte unntaket for «andre særlige grunner».

Departementet foreslår å følge opp forslag fra blant annet Høgskolen i Innlandet og foreslår et særskilt unntak fra kravet om valgfri språkform av pedagogiske grunner, det vil si for å kunne prøve at studenter som, etter krav i studie- eller rammeplanene for sine utdanninger, skal kunne bruke både bokmål og nynorsk på en kvalifisert måte i profesjons- eller annen faglig sammenheng.

Videre foreslår departementet å videreføre adgang til unntak dersom andre særlige grunner taler for det, men da bare for enkeltksamener. Dette er, som omtalt i høringsnotatet fra KUD, ment å være et svært snevert unntak. Vilkåret *enkelteksamener* er nytt og innebærer at det må fattes vedtak for hver enkelt eksamen. Blant annet kan det ikke gis unntak for flere semestre. Et unntak for en enkelteksamen kan gjelde hele eller deler av en eksamen, avhengig av hva som er den særlige grunnen. Det følger av plikten i universitets- og høyskoleloven § 11-5 at unntak må begrenses så langt som mulig. Departementet vil vise til omtalen av lovreguleringen i Prop 74 L (2021–2022), til beskrivelsen av utfordringene som særlig de studentene som ber om nynorsk eksamensoppave opplever. Kunnskapsdepartementet vil gjenta forutsetningen om at universitets- og høyskolesektoren i framtiden må etterleve plikten den har til å tilby eksamen på både nynorsk og bokmål.

I høringsnotatet fra Kultur- og likestillingsdepartementet er det uttalt at særlige grunner for unntak «berre kan vere ekstraordinære situasjonar som lærestaden ikkje sjølv har kontroll over.» Kunnskapsdepartementet er enig i dette. Manglende kunnskaper i bokmål eller nynorsk er ikke en særlig grunn. Ny universitets- og høyskolelov § 2-3 pålegger institusjonene å bruke, utvikle og styrke norsk fagspråk, både bokmål og nynorsk. De statlige institusjonene er i tillegg omfattet av språkløven § 16 om krav til skrivekompetanse.

I høringsnotatet var det foreslått at unntak kunne fastsettes for enkeltksamener eller for perioder opp til ett år. *Nynorsksenteret* uttalte at for unntak av pedagogiske grunner er det unødvendig med årlige vedtak. Departementet er enig i dette.

Videre var det foreslått at institusjonene skal fastsette unntak minimum tre måneder før eksamen. *Noregs Mållag* påpekte at slik frist er unødvendig i de tilfellene der studentene har bedt om samme språkform. Departementet er enig i dette og har omformulert dette slik at tremånedersregelen ikke gjelder i slike situasjoner.

Se forslag til § 5-2.

Klagerett

Dagens forskriftsregulering av klagerett på vedtak om unntak ble videreført i det nevnte høringsforslaget fra 2022 fra Kultur- og likestillingsdepartementet. Kunnskapsdepartementet foreslår å videreføre klageretten, se forslag til § 5-3. Det kan være noe usikkert om institusjonenes vedtak om unntak kommer inn under forvaltningslovens regler om enkeltvedtak, og dermed om det er klagerett. Av hensyn til klarhet i regelverket foreslår departementet å videreføre en forskriftsfestet klagerett på institusjonenes vedtak om unntak.

Høringsforslaget fra 2022 innebar en videreføring av dagens forskriftsregel om at en eksamenskandidat kan klage på et vedtak om unntak til Kultur- og likestillingsdepartementet. Kultur- og likestillingsdepartementet opplyser at de ikke har behandlet slike klager på vedtak om unntak fra eksamensregelverket. Dette kan henge sammen med at sektoren fatter få vedtak om unntak. De fleste brudd på reglene kommer ikke i form av feil knyttet til vedtak om unntak fra reglene om skriftspråk på eksamen. Lovbrudd synes å skje ved manglende etterleving av hovedreglene, ikke som brudd på unntaksreglene. I slike situasjoner foreligger det dermed ikke et vedtak som kan påklages. Universitets- og høyskoleloven § 11-9 om klage på formelle feil ved eksamen gjelder ikke for brudd på loven § 11-5.

Videreføring av klageordningen vurderes som viktig for å sikre en god praktisering av unntaksreglene. Etersom dette sakfeltet nå er regulert i universitets- og høyskoleloven, vil Kunnskapsdepartementet foreslå at klage over institusjonenes vedtak om unntak følger det vanlige systemet i loven. Etter § 14-1 er det institusjonens nemnd for studentsaker som er klageinstans for klager på enkeltvedtak fattet av institusjonen.

Se forslag til § 5-3.

2.2.3 Om kapittel 6 Politiattest

Universitets- og høyskolelov § 12-2 viderefører nåværende lov § 4-9, med enkelte språklige endringer og forenklinger, se Prop. 126 L (2022–2023) punkt 16.2. Kravet om politiattest er i dag nærmere regulert i opptaksforskriften kapittel 6. Departementet foreslår å flytte forskriftsreguleringen til ny universitets- og høyskoleforskrift kapittel 6.

Departementet foreslår å forenkle og oppdatere bestemmelsene i forskriften. En del av saksbehandlingsreglene er ikke foreslått videreført, da de følger av forvaltningsloven. Vedtak om utestenging eller midlertidig utelukkelse er omfattet av forvaltningsloven, jf. forvaltningsloven § 1, jf. § 2 første ledd bokstav b. Taushetsplikt reguleres i tillegg av politiregisterloven § 47. Enkelte andre bestemmelser foreslår departementet å ikke videreføre siden de kun gjentar regler som følger av andre paragrafer i forskriften eller av universitets- og høyskoleloven. Dette gjelder eksempelvis opptaksforskriften § 6-8 syvende ledd om Felles klagenemnd. Departementet vil heller ikke videreføre opptaksforskriften § 6-7 om konsekvensene av at studenten ikke kan delta i klinisk

undervisning eller praksis. Det er fordi det er institusjonene som utsteder vitnemål etter universitets- og høyskoleloven § 11-12 og dermed har ansvaret for å sikre at studentene har fullført og bestått det nødvendige for å oppnå den aktuelle graden eller utdanningen.

Departementet foreslår å forenkle tidsfristene for studentene til å legge fram politiattest, slik at de får én frist å forholde seg til. Departementet foreslår videre å ta inn presiseringer som tydeliggjør konsekvensene av universitets- og høyskoleloven § 12-2 første ledd tredje punktum om at regler om politiattest for bestemte typer yrkesutøvelse også gjelder for studenter, se forslag til ny forskrift § 6-3 andre ledd og § 6-4 andre ledd. I Prop. 126 L (2022–2023) punkt 16.2.1.2 er det nevnt eksempler på slike studier.

2.2.4 Om kapittel 8 Felles klagenemnd

Felles klagenemnd er i dag regulert i egen forskrift, forskrift 10. oktober 2005 nr. 1192 *om felles klagenemnd for behandling av klagesaker etter lov om universiteter og høyskoler § 3-7 (8), § 4-7 til § 4-10 og § 7-9.*

Forskriften § 1 videreføres, med oppdaterte henvisninger til ny lov om hvilke klagesaker som nemnda får delegert myndighet til å behandle. Nemnda skal behandle klager over vedtak fra institusjonene og fra forvaltningsorgan i saker etter ny universitets- og høyskolelov kapittel 12 *Regler om adferd og reaksjoner.*

Videre foreslår departementet at nemnda også skal behandle klagesaker fra institusjonene etter ny lov § 13-2 *Tvungen avslutning av doktorgradsutdanninger*, andre ledd om tvungen avslutning på grunn av manglende oppfyllelse av doktorgradsavtalen. Se forslag til § 8-1.

I dag har klagenemnda også oppgaven med å behandle klager etter offentlighetsloven, jf. gjeldende forskrift § 1 siste ledd. Nemnda har videre fått delegert oppgaven med å behandle klagesaker etter forvaltningsloven kapittel IV om partsinnsyn ved institusjonene. Dette er klagesaker som bør behandles raskt, og derfor ikke er egnet til å behandles av en nemnd. Departementet tar sikte på å delegere disse sakene til Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir).

Dagens forskrift §§ 2 og 3 om oppnevning, sammensetning og saksbehandling videreføres som i dag. Departementet arbeider med en gjennomgang av reglene om sammensetning av klagenemnder generelt og vil legge fram et samlet forslag til endringer i disse reglene i en egen høring. Se forslag til §§ 8-2 til 8-3.

2.2.5 Om kapittel 9 Universiteter og høyskolars behandling av personopplysninger

2.2.5.1 Behandlingsgrunnlag for innhenting av personopplysninger

Universiteter og høyskolars behandling av personopplysninger er regulert i universitets- og høyskolelov § 2-8. Den gir universiteter og høyskoler et supplerende rettslig grunnlag for å behandle personopplysninger om søkere, studenter og doktorgradskandidater når det er nødvendig for å utføre lovpålagte oppgaver. Dette er en videreføring av deler av dagens § 4-15.

Departementet er gitt hjemmel til å fastsette forskrift om institusjonenes behandling av personopplysninger i § 2-8 andre ledd.

For å videreføre det som i dag er regulert i loven § 4-15 andre ledd, er det etter departementets vurdering behov for å regulere hvilke personopplysninger som kan innhentes fra andre.

Videre er det behov for å regulere bruk av automatisert saksbehandling, se forslag til andre ledd. Dette viderefører dagens lov § 4-14 fjerde ledd.

Personvernforordningen artikkel 22 nr. 1 fastsetter at den registrerte (den det behandles personopplysninger om) skal ha rett til ikke å være gjenstand for en avgjørelse som utelukkende er basert på automatisert behandling som har rettsvirkning for vedkommende. Etter nr. 2 i samme artikkel vil dette ikke gjelde dersom det foreligger unntak i nasjonal rett. Den registrerte skal uansett ha rett til menneskelig inngripen fra den behandlingsansvarlige, til å uttrykke sine synspunkter og til å motsette seg avgjørelsen, se artikkel 22 nr. 3. For at helautomatiserte avgjørelser skal være tillatt, krever artikkel 22 nr. 2 bokstav b at det fastsettes egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser. Utformingen av tiltakene må være basert på en konkret vurdering av den aktuelle behandlingen. Forvaltningslovens regler om veiledningsplikt, kontradiksjon, innsyn, begrunnelse og klage må i utgangspunktet vurderes som et vesentlig bidrag til å oppfylle forordningens krav om egnede tiltak. Garantiene i forvaltningsloven er minimumsgarantier. I tillegg kan derfor andre tiltak vurderes tatt i bruk for å redusere den økte risikoen som automatisert behandling kan medføre. Departementet forutsetter at det må foreligge tilstrekkelige kvalitetssikringsmekanismer hos institusjonene for å sikre at opplysninger som ligger til grunn for avgjørelsen, er riktige og dekkende.

Se forslag til § 9-1.

2.2.5.2 Videopptak av praksisopplæring i lærerutdanningene

Bakgrunn

Universitetet i Oslo (UiO) har startet bruk av videopptak av praksisopplæring for lærerstudenter i barnehager og skole. Etter det departementet kjenner til, er tilsvarende arbeid i gang ved andre institusjoner også.

UiO har innovasjonsprosjektet *Digital integrering av videovurdering på ulike arenaer* knyttet til Senter for fremragende utdanning ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning. Prosjektet utvikler nye praksiser og kunnskap om vurdering i høyere utdanning og har som formål å utvikle modeller for hvordan video kan brukes til å forbedre undervisning og læringsprosesser. Prosjektet har blant annet utviklet en applikasjon for sikre videopptak. Videopptakene benyttes til å gi tilbakemelding på studentenes praksisutøvelse fra fagansatte og i den avsluttende vurderingen av godkjenning av studentens praksis.

UiO benytter i dag samtykke fra elever/foresatte som grunnlag for behandling av personopplysninger om elevene som er til stede i klasserommet. I henvendelse til departementet har UiO tatt opp behovet for et rettslig grunnlag i regelverk. OsloMet har henvendt seg til departementet om tilsvarende behov knyttet til barnehagelærerstudenter i praksis i barnehager.

Personvernregelverket og krav til behandlingsgrunnlag generelt

For at behandlingen av personopplysninger skal være lovlig, må det foreligge et behandlingsgrunnlag som angitt i forordningen artikkel 6. Grunnlaget for behandlingen kan blant annet være samtykke etter artikkel 6 nr. 1 bokstav a, at behandlingen er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse som påhviler den behandlingsansvarlige etter bokstav c, eller at behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet etter bokstav e. For behandling etter artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e kreves det i tillegg et supplerende rettsgrunnlag i nasjonal rett, jf. artikkel 6 nr. 3. Dette kan være i form av lov eller forskrift. Punkt 41 i fortalen til forordningen gir uttrykk for at et supplerende rettsgrunnlag bør være tydelig og presist av hensyn til forutberegnelighet for den registrerte.

Det stilles særlige krav til behandling av særlige kategorier av personopplysninger, definert i forordningen artikkel 9. Disse personopplysningskategoriene er gitt et særskilt vern. Behandling av særlige kategorier av personopplysninger er i utgangspunktet forbudt etter artikkel 9 nr. 1, med mindre én av unntaksbestemmelsene i artikkel 9 nr. 2 åpner for behandlingen, eventuelt i kombinasjon med nasjonale lov- eller forskriftsbestemmelser.

For å benytte samtykke som gyldig grunnlag for behandling av personopplysninger etter artikkel 6 nr. 1 bokstav a, må det foreligge en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig viljeserklæring fra den registrerte der vedkommende ved en erklæring eller tydelig bekreftelse gir samtykke til behandling av personopplysninger, jf. artikkel 4 nr. 11. Det er uttrykt i fortalen punkt 43 at samtykke ikke bør benyttes som rettslig grunnlag der det er en klar skjevhet i styrkeforholdet mellom den registrerte og den behandlingsansvarlige, og særlig dersom den behandlingsansvarlige er en offentlig myndighet.

Voksne og barn har i utgangspunktet like rettigheter til vern av personopplysninger etter forordningen. Det framgår samtidig av forordningens fortalepunkt 38 at barns personopplysninger fortjener et særlig vern, fordi barn kan være mindre bevisst på aktuelle risikoer og konsekvenser. Barn anses derfor som en sårbar gruppe av registrerte, jf. fortalepunkt 75.

Krav til praksis i lærerutdanningene

Universitets- og høyskoleloven § 3-2 andre ledd, videreført i ny lov § 3-8 andre ledd, slår fast at «[d]epartementet kan fastsette nasjonale rammeplaner for enkelte utdanninger». Det er blant annet fastsatt forskrifter om rammeplaner for lærer- og lektorutdanninger, og for barnehagelærerutdanninger. Rammeplanene skal bl.a. sikre at utdanningen er av høy faglig kvalitet, og at det er en helhet og sammenheng mellom profesjonsfag, fagstudier og praksis. Praksisopplæring er en obligatorisk del av utdanningene, og det er fastsatt

nærmere krav til innholdet i denne. Det framgår blant annet at praksisopplæringen skal være veiledet, vurdert og variert, se eksempelvis forskrift om rammeplan for lektorutdanning for trinn 8–13 § 3 femte ledd.

Siden praksisopplæring er en obligatorisk del av lærer- og lektorutdanningene, er det nødvendig med praksisplasser i barnehager, grunnskoler og videregående skoler. Opplæringsloven § 10-7 (videreført i hovedsak i ny opplæringslov § 17-9) har regler om at kommuner og fylkeskommuner kan pålegges å gi studenter praksisopplæring i skolen. Etter barnehageloven § 51 plikter barnehagene å ta imot praksisstudenter.

Vurdering av reguleringsbehov

Video-opptak av lærerstudenters praksisundervisning i skole og barnehage vil bestå av bilder og lyd knyttet til personer som er til stede i undervisningen. Det regnes som behandling av personopplysninger som er omfattet av personvernforordningen, som må ha et behandlingsgrunnlag.

Bruk av video (levende bilde og lyd) reiser flere problemstillinger knyttet til behandlingen av personopplysninger. Dette gjelder først og fremst for elever ved praksisskolene som er til stede i undervisningen der video blir tatt i bruk, og for barn som er til stede i barnehagen når det tas opp video der. Behandlingen vil kunne omfatte et relativt stort antall registrerte barn/elever. Opptakene vil ikke inneholde eller være knyttet til personopplysninger som fødselsnummer, adresse, skriftlige helseopplysninger o.l.

Departementet mener utdanningsinstitusjonene i utgangspunktet i dag har grunnlag for å behandle denne typen personopplysninger om studentene. Behandlingsgrunnlaget følger av forordningen art. 6 nr. 1 bokstav e om at behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt, med supplerende rettsgrunnlag i uhl. § 2-8 (nåværende uhl. § 4-15). De ulike forskriftene om rammeplaner for lærerutdanningene setter krav til at praksisstudiet skal være veiledet, variert og vurdert og være en integrert del av utdanningen. Departementet foreslår likevel å tydeliggjøre i forskriften at utdanningsinstitusjonene kan behandle personopplysninger om studentene i forbindelse med bruk av video som en del av praksisopplæringen.

Når det gjelder behandlingsgrunnlag for personopplysninger i form av videoopptak (lyd/bilde) av barna i barnehage og elevene i skolen og av praksislærere/veiledere ved barnehagen eller skolen, vil departementet vise til at samtykke etter forordningen art. 6 nr. 1 bokstav a som regel ikke vil være et egnet behandlingsgrunnlag der den behandlingsansvarlige er en offentlig myndighet. Departementet mener derfor at samtykke er et lite egnet behandlingsgrunnlag i denne sammenhengen.

Departementet vurderer at forordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e kan gi grunnlag for slik behandling om barn og elever, og om lærere som er til stede i undervisningen, da behandlingen må anses nødvendig i allmennhetens interesse eller for å utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt. Dette behandlingsgrunnlaget må suppleres med nasjonal rett.

Departementet vurderer at bruk av video som et hjelpemiddel i praksisopplæringen i lærerutdanningen vil forbedre kvaliteten på lærerutdanningene. Meld. St. nr. 16 (2020–2021) understreker betydningen av studentaktive læringsformer i høyere utdanning, blant annet for å gjøre studietilbudene mer relevante opp mot oppgaver som utføres i arbeidslivet. Videre adresserer Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene (*Lærerutdanning 2025*) praksisrelevans og utfordringer knyttet til campusundervisningen og praksisfeltet i for stor grad oppleves som to atskilte læringsarenaer. I de nasjonale retningslinjene for lærerutdanningene understrekes betydningen av et tett samarbeid mellom fagmiljøene på campus og i skolen for å legge til rette for studentens profesjonsutvikling. Departementet mener at bruk av video i praksisopplæringen kan være egnet til, og et nødvendig virkemiddel for, å videreutvikle kvaliteten på praksisopplæringen og lærerutdanningene i sin helhet.

Formålet med bruk av video i praksisopplæringen er at utdanningsinstitusjonene skal få et bedre grunnlag for å veilede og vurdere studentens undervisning. Det ligger et stort læringspotensial for studenten i å kunne se video av sin egen profesjonsutøvelse på ulike stadier i studiet. I løpet av studiet bygger studenten opp en portefølje av egne praksisvideoer, og denne porteføljen gir studenten en unik mulighet til å reflektere over egen utvikling av profesjonsfaglig kompetanse i lys av pedagogisk og fagdidaktisk teori. Studenten vil også se på egne praksisvideoer i slutten av studiet med et annet profesjonelt blikk enn ved starten av studiet. Det bidrar til at videoopptak som er gjort i starten av studiet, vil kunne få et utvidet læringspotensial i slutten av studiet. Praksisvideoer gir dermed en god mulighet for metarefleksjon over egen læringsprosess og vil støtte studentens utvikling av profesjonsfaglig kompetanse.

Personopplysninger skal slettes så snart formålet med behandlingen ikke lenger er til stede. Formålet med denne databehandlingen er å følge, og bidra til, studentenes utvikling som profesjonsutøvere gjennom studieløpet. Det er behov for å beholde dataene gjennom hele studentenes utdanningsløp, det vil si i ett år til fem år, avhengig av studiet.

Ved UiO er praksis i dag at data som er lagret på studentens institusjonsgodkjente lagringsområde, slettes senest når studenten er ferdig ved studiet. Det maksimale antallet år som videodata kan lagres på studentens UiO-godkjente lagringsområde, er 10 år, da det er det høyeste antallet år en student kan være registrert ved UiO. UiO vil slette kontoer når studentene slutter ved UiO. Data som ligger lokalt på studentens lagringsområde på UiO, vil da normalt også slettes (med mindre vedkommende for eksempel går over i et ansettelsesforhold ved UiO).

Bruk av video innebærer normalt behandling av alminnelige personopplysninger. Departementets forslag vil gi hjemmel for slik behandling. Forslaget innebærer ikke unntak fra forbudet mot å behandle særlig kategori personopplysninger etter artikkel 9 nr. 1. Videoopptak vil imidlertid indirekte kunne avsløre opplysninger om helse, etnisitet eller andre særlige kategorier av personopplysninger. Dette vil være lovlig behandling så langt det kommer inn under unntaket i personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav e om opplysninger som er det er «åpenbart at den registrerte har offentliggjort». Et opptak av et barn i rullestol vil være en helseopplysning som det omfattes av dette unntaket.

Departementet understreker at behandling av personopplysninger gjennom lyd/bilde (videoopptak) i praksisopplæringen skal være begrenset til nødvendig bruk til veilednings- og vurderingsformål. Utdanningsinstitusjonene som tar i bruk denne typen verktøy, må utvikle gode rutiner for blant annet lagringsbegrensning og sletting i henhold til kravene som stilles i personvernforordningen. Opplysningene skal slettes når formålet med behandlingen ikke lenger er til stede. Dette vil typisk være når videoopptaket er benyttet til å vurdere studentens praksisundervisning. Dette tilsier at hensynet til elevenes og praksislærernes personvern er ivaretatt. Det er videre sentralt at det blir gitt tilstrekkelig informasjon om bruken av opptakene og hvordan opplysningene vil bli behandlet.

Ansatte ved universiteter og høyskoler har taushetsplikt som offentlig ansatte. Ansatte ved private institusjoner har taushetsplikt etter universitets- og høyskoleloven § 7-6, videreført i ny lov § 5-3. Studentene har taushetsplikt etter universitets- og høyskoleloven § 4-6, videreført i ny lov § 12-7 om det en student i studiesammenheng får kjennskap til om noens personlige forhold etter reglene som gjelder for yrkesutøvelse på det aktuelle området.

Reservasjonsrett for barn og elever

Bruk av video i lærerstudentenes praksis vil, for de institusjonene som bruker dette verktøyet, være en integrert del av studiet. Departementet vurderer derfor at det ikke er hensiktsmessig med en rett for studentene til å reservere seg mot behandlingen av personopplysninger. For den ansatte i skolen og barnehagen vil bruk av video inngå som en del av avtalen om å være praksislærer/veileder.

Situasjonen for barna og elevene som er til stede i barnehagen og i skolen, er annerledes. Departementet mener det bør inntas en reservasjonsrett for disse. En reservasjonsrett kan bidra til å redusere negative personvernkonsekvenser, og er slik et ulempereduserende tiltak.

Med reservasjonsrett menes i denne sammenhengen en rett til å motsette seg registrering, lagring og annen behandling av personopplysninger om en selv eller ens barn, i praksis å motsette seg at en selv (for elever som er myndige) eller barnet blir med på videoopptaket. At noen ikke ønsker å få sine egne eller sine barns personopplysninger behandlet gjennom videoopptak, kan for eksempel skyldes at den enkelte opplever det som ubehagelig å bli filmet, eller redsel for at opptak vil bli misbrukt eller komme på avveie. Det kan også være barn i særlige sårbare situasjoner, barn som bor på hemmelig adresse osv. Disse må skjermes i størst mulig grad. Et ønske om reservasjon trenger ikke å begrunnes.

Departementet har vurdert om det heller burde settes krav om tillatelse, slik at den enkelte aktivt må godta behandlingen av personopplysninger. En reservasjonsrett innebærer at den enkelte aktivt må motsette seg behandlingen. I begge tilfellene vil den enkelte få muligheten til å få kontroll over hvilke opplysninger om en selv eller ens barn som blir samlet inn, lagret og behandlet på annen måte.

Departementet mener at det ikke er hensiktsmessig med et krav om tillatelse, fordi det, på samme måte som et samtykke etter forordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav a, vil kunne bli

omfattende å administrere i praksis. Erfaringene så langt, gjennom prøveprosjekt med bruk av samtykke, viser at denne type behandling av personopplysninger synes lite kontroversiell. Departementet har derfor kommet til at en tydelig reservasjonsrett i tilstrekkelig grad vil ivareta hensynet til den enkeltes selvbestemmelsesrett. Dette innebærer at den enkelte vil kunne reservere seg mot å få sine personopplysninger registrert ved filming, lydopptak og liknende.

Reservasjonsretten som foreslått kan innebære at dersom mange barn/elever reserverer seg i en klasse, så kan det bli umulig å ta opp video fordi det ikke er mulig å unngå å fange bilde/lyd av de som har reservert seg. Departementet har kommet til at en avveining av hensynet til barn og elever opp mot nytten av dette verktøyet tilsier at det bør være en reservasjonsrett.

Reservasjonsretten innebærer at barna og elevene og deres foreldre må få tilstrekkelig informasjon om muligheten til å reservere seg mot å bli filmet. Det er viktig at det utarbeides gode rutiner for informasjon om reservasjonsretten, i samarbeid mellom skoleledelsen, foresatte og, der det er relevant, barna og elevene selv.

Reservasjonsretten vil, for barn under 18 år, som hovedregelen måtte avgjøres av foreldrene. Barn har rett til økt selv- og medbestemmelse med alderen, jf. barneloven §§ 31 til 33. Opplæringsloven (av 2023) § 10-2 slår fast elevenes rett til medvirking. § 24-5 omhandler elevers selvråderett fra fylte 15 år, men denne er avgrenset mot deling av personopplysninger. Hovedregelen vil derfor være at universiteter og høyskoler, i samråd med praksisstedene, må sørge for at foreldrene blir informerte.

Personvernforordningen artikkel 21 gir enhver en rett til å protestere på behandling av personopplysninger om seg. Denne retten vil gjelde også for slik behandling. Retten til å protestere gjelder imidlertid ikke dersom institusjonen (den behandlingsansvarlige) kan vise at tungtveiende grunner går foran den registrertes interesser. Dette må vurderes konkret i den enkelte sak.

Institusjonenes ansvar

Forslaget vil gi institusjonene et behandlingsgrunnlag for å bruke video i praksisundervisningen. Det vil være opp til den enkelte institusjon å vurdere om dette er ønskelig, og i hvilket omfang. Den enkelte institusjon vil også måtte foreta en konkret personvernkonsekvensvurdering av en slik bruk. Institusjonene må bl.a. sikre at systemene som brukes for opptak, lagring, bruk, tilgang og sletting, er i samsvar med de generelle kravene til informasjonssikkerhet og personvern, herunder konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet.

Dataminimering er også et viktig prinsipp i all behandling av personopplysninger, jf. personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav c. Det innebærer at personopplysningene skal være adekvate, relevante, og begrenses til det som er nødvendig for formålene med behandlingen. Formålet med å bruke video i praksisopplæring er å vurdere studenten i den aktuelle praksisundervisningen, og dermed i interaksjon med barn/elever. Det er derfor ikke mulig, innenfor formålet med videobruk, å gjøre opptak uten at barna/elevne blir

med. Men det må begrenses til det som er nødvendig, og særlige hensyn må ivaretas. Personopplysningene (det vil si opptakene) må ikke lagres lengre enn nødvendig, jf. artikkel 5 nr. 1 bokstav e.

Institusjonene må, dersom de tar i bruk video i praksisopplæringen, blant annet sørge for god informasjon til barn, elever og foreldre. Personvernforordningen artikkel 13 pålegger den behandlingsansvarlige (det enkelte universitet og høyskole) å gi den registrerte bestemte typer informasjon. Dette må skje i samarbeid med den enkelte barnehage og skole. Dersom barn/elever (ved foreldre) reserverer seg, må institusjonen ha gode rutiner for å ivareta dette/disse barna/elevene.

Departementets forslag til forskrift § 9-2

Departementet foreslår at universiteter og høyskoler gis supplerende rettsgrunnlag til personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e, til å behandle personopplysninger om studenter, barn, elever og ansatte ved bruk av video i forbindelse med studenters praksisopplæring, se forslag til § 9-2. Med video menes opptak med bilde/lyd.

Hjemmel for denne forskriftsbestemmelsen er ny universitets- og høyskolelov § 2-8 (studenter) og § 3-8 andre ledd bokstav b (barn og elever). Departementet har fastsatt rammeplaner for alle lærerstudiene, med bestemmelser om obligatorisk praksis. Det er en rekke rammeplaner, og departementet mener det strukturmessig er riktig å plassere disse reglene samlet i ny universitets- og høyskoleforskrift.

2.2.6 Om kapittel 10 Registre og databaser mv.

2.2.6.1 Register for informasjonsutveksling om reaksjoner

Register for informasjonsutveksling om reaksjoner (RUST) er regulert i universitets- og høyskolelov § 12-11, som er en videreføring av nåværende § 4-12. Registeret har fått endret navn.

Det er fastsatt en forskrift om registeret (forskrift 27. juni 2016 om register for utestengte studenter). Noen av forskriftsbestemmelsene er tatt inn i ny lov, blant annet § 1 andre ledd om hvem som skal ha tilgang til registeret. Det er videre behov for oppdatering og forenkling.

Departementet foreslår en bestemmelse om register for informasjonsutveksling om reaksjoner som regulerer hvilke opplysninger som skal registreres, viderebehandling av opplysninger, tilgang til registeret og behandlingsansvarlig. Forslaget til regulering i andre og tredje ledd kan sies å følge av institusjonenes plikter etter lov. Det vurderes som nødvendig å ta det inn her fordi det ivaretar viktige interesser for de registrerte.

I fjerde ledd foreslås det å ta inn at opplysningene i registeret, som i all hovedsak er personopplysninger, kan brukes til forskning, statistikk og analyse. Dette vil være viderebehandling i personvernforordningens forstand, og er etter forordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav b en type formål som ikke skal regnes som et uforenlig formål. Bruken til slikt formål vil være underlagt forordningen artikkel 89. Personopplysningene kan deles med andre så sant mottakeren har eget supplerende rettsgrunnlag.

Departementet foreslår å fastsette i forskriften at det er SIKT – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør som er ansvarlig for driften av registeret og også behandlingsansvarlig. Se forslag til § 10-1.

2.2.6.2 Vitnemålsportalen

Portal for deling av vitnemål og dokumentasjon av kompetanse (vitnemålsportalen) er regulert i universitets- og høyskolelov § 15-1. Dette er i hovedsak videreføring av nåværende § 4-14, med noe forenkling og med hjemmel for departementet til å fastsette forskrift. Departementet foreslo i proposisjonen at dagens lovregulering av hvilke personopplysninger som kan behandles og hvem som er behandlingsansvarlig, er en type regulering som heller bør være i forskrift.

Departementet foreslår en bestemmelse som viderefører reguleringen av hvilke personopplysninger som kan registreres i portalen, og om hvem som er behandlingsansvarlig for portalen.

Videre foreslår departementet å ta inn et nytt andre ledd for å presisere at personopplysningene som etter første ledd kan registreres i portalen, kan utleveres til tilknyttede institusjoner og forvaltningsorganer såfremt disse har rett til å behandle slike opplysninger. Det vil først og fremst innebære at opplysningene kan brukes ved opptak til høyere utdanning, se forslag til regulering i opptaksforskriften i dette notatet punkt 3.2. Videre vil dette kunne gjelde Lånekassen, som har rett til å innhente slike opplysninger etter utdanningsstøtteleven § 21, jf. forskrift om behandling av personopplysninger i Lånekassen. Grunnen til at disse opplysningene innhentes fra portalen og ikke fra de enkelte institusjonene, er at elektronisk innhenting sparer tid og teknisk kapasitet .

Departementet vurderer det slik at dagens regelverk for Samordna opptak (gjeldende universitets- og høyskolelov § 4-16) og for Lånekassen (utdanningsstøtteleven § 21) gir hjemmel for slik utlevering. Reguleringen i ny universitets- og høyskolelov § 15-1 tredje ledd om at det er den registrerte selv som bestemmer hvem som skal få tilgang til informasjonen gjennom portalen, gjelder vitnemål og dokumentasjon av kompetanse.

Departementet foreslår å fastsette i forskriften at det er SIKT – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør som er ansvarlig for driften av portalen og også behandlingsansvarlig. Se forslag til § 10-2.

2.2.6.3 Database for forskningsinformasjon

Universitets- og høyskoleloven § 15-2 om database for forskningsinformasjon er en videreføring og en viss utvidelse av nåværende § 7-7 om nasjonal vitenskapsindeks. Det er gjort rede for bakgrunn og utvikling i forarbeidene til ny lov, se Prop. 126 L (2022–2023) punkt 19.2

Etter § 15-2 andre ledd kan departementet pålegge universiteter og høyskoler, regionale helseforetak og forskningsinstitutter rapportering til databasen. Departementet vil ikke

foreslå å regulere slik rapportering nå. Finansieringssystemet for universiteter og høyskoler er i endring, men selv om publiseringsindikatoren ikke lenger skal gi uttelling i finansieringssystemet for universiteter og høyskoler, er publisering fortsatt viktig styringsinformasjon for departementet som vil inngå i styringsdialogen mellom departementet og de enkelte institusjonene. Departementet legger derfor til grunn at institusjonene fortsatt vil sørge for kvalitet i rapporteringene. For regionale helseforetak og forskningsinstitutter er publisering fortsatt en indikator i finansieringssystemet.

Etter § 15-2 tredje ledd gir departementet hjemmel til å gi forskrift om behandling av personopplysninger, blant annet om tilgang, deling og viderebehandling. Departementet har ikke tidligere benyttet adgangen til å fastsette forskrift etter dagens regler.

Av hensyn til behovet for klare regler for behandling av personopplysninger, vil departementet foreslå å forskriftsregulere hvilke opplysninger som kan registreres, og om hvem. Forslaget er i samsvar med dagens praksis, se forslag til første ledd. Forslaget bokstav d om *digital person-identifikator* innebærer at det kan lagres en såkalt persistent identifikator. I dag er det i hovedsak ORCID-nummer⁴ og/eller Cristin-løpenummer. Bokstav e om opplysninger knyttet til stilling, arbeidssted og forskningsprosjekt vil kunne omfatte kontaktinformasjon på arbeidsstedet, informasjon som søknads-ID hos de regionale forskningsetiske komiteene osv.

Videre foreslås det å regulere hvordan personopplysningene i databasen kan brukes. Etter forslaget andre ledd første setning kan opplysningene utleveres og sammenstilles til bruk for forskning, statistikk og analyse. I samme ledd andre setning foreslår departementet videre å fastsette at opplysningene kan utleveres til den eller de forskningsinstitusjonene som den registrerte har en tilknytning til. Dette henger sammen med det lovfestede formålet om at databasen skal bidra til effektiv forskningsadministrasjon. Det foreslås også å regulere at personopplysningene kan utleveres uten hinder av taushetsplikt.

Databasen er i dag offentlig tilgjengelig, og blant annet søkbar på forskernavn. Dette er avgjørende for å ivareta formålet. I forslaget tredje ledd foreslår departementet å forskriftsfeste dette, men å presisere at dette ikke gjelder opplysningene som nevnt i første ledd bokstav a og c, det vil si fødselsnummer/d-nummer og statsborgerskap.

Departementet foreslår videre å fastsette i forskriften at det er SIKT – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør som er ansvarlig for portalen og også behandlingsansvarlig.

Se forslag til § 10-3.

2.2.6.4 Database for statistikk om høyere utdanning

Database for statistikk om høyere utdanning (DBH) er en database med et bredt spekter av informasjon om universiteter og høyskoler, regulert i uhl. § 15-3 (nåværende § 7-8). Dette er en videreføring av hovedreglene i dagens § 7-8. Mer detaljerte regler om behandling av personopplysninger ble forutsatt flyttet til forskrift.

⁴ [What is my ORCID iD and how should I use it? – ORCID](#)

Rapporteringen til DBH har fungert godt i mange år, uten at hjemmelen for å forskriftsfeste en rapporteringsplikt er blitt brukt. Departementet ser på den bakgrunn ikke behov for å foreslå dette nå.

Departementet foreslår å videreføre reglene i dagens lov om hvilke personopplysninger som kan behandles, om utlevering og bruk, og om behandlingsansvarlig. Se forslaget til forskrift § 10-4.

2.2.7 Om kapittel 11 Statsautorisert translatør

Universitets- og høyskoleloven § 3-12 regulerer bevilling som statsautorisert translatør og er i hovedsak en videreføring av dagens § 7-3. Nærmere regulering er fastsatt i forskrift 1. desember 2005 om *bevilling som statsautorisert translatør*. Kunnskapsdepartementet har delegert retten til å gi bevilling som statsautorisert translatør til Norges handelshøyskole.

Departementet foreslår å videreføre innholdet i dagens forskrift i ny universitets- og høyskoleforskrift. Delegasjonen til Norges handelshøyskole foreslås fastsatt i forskrift. Departementet foreslås det noen språklige endringer, disse er ikke ment å skulle endre innholdet. Til slutt er noen av dagens bestemmelser slått sammen.

Se forslag til § 11-1 til § 11-7.

2.2.8 Om kapittel 12 Forskjellige regler

2.2.8.1 Overtredelsesgebyr

Ny universitets- og høyskolelov viderefører dagens regler om overtredelsesgebyr. Det er etter forvaltningsloven § 44 andre ledd nødvendig å fastsette et øvre tak på gebyret.

I dag er et slikt øvre tak fastsatt i forskrift 13. oktober 2017 om *overtredelsesgebyr etter universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven*, og i forskrift 21. desember 2017 nr. 2383 om *private universiteter, høyskoler og fagskoler – krav til regnskap mv.*

For overtredelsesgebyr etter dagens § 8-11 (videreført i ny lov § 6-9), er det øvre taket på gebyrer for private institusjoner regulert i forskrift om private universiteter, høyskoler og fagskoler – krav til regnskap mv, § 10. Se om denne forskriften i punkt 1.2.2 der det orienteres om at denne forskriften videreføres.

Reglene i forskriften om overtredelsesgebyr etter universitets- og høyskoleloven § 2 foreslås tatt inn i ny universitets- og høyskoleforskrift. Det er behov for å fastsette tak for gebyr etter § 3-10 om forbud mot misbruk av gradstitler og § 3-11 om forbud mot misbruk av betegnelsene universitet, vitenskapelig høyskole og høyskole. Departementet foreslår å videreføre dagens regel om at overtredelsesgebyret skal utmåles i hvert enkelt tilfelle, og ikke overstige fem ganger folketrygdens grunnbeløp (G).

Se forslag til forskrift § 12-1.

2.2.8.2 Tilskudd private høyskoler

I 2020 ble det innført krav om institusjonsakkreditering som vilkår for statstilskudd til private høyskoler. Det er i dag fem private institusjoner som mottar tilskudd fra Kunnskapsdepartementet som ikke har institusjonsakkreditering: Barratt Due musikk institutt, Bergen Arkitekt høyskole, Høyskolen for dansekunst, Høgskulen for grøn utvikling og Steinerhøyskolen.

Departementet fastsatte i forskrift 16. desember 2019 nr. 1846 *om vilkår for statstilskudd til private høyskoler* en overgangsordning om at de private høyskolene som får statstilskudd, men som ikke har institusjonsakkreditering, måtte oppfylle kravet innen 1. januar 2025 for å kunne få statsstøtte. I statsbudsjettet for 2024 (se Prop. 118 S (2022–2023) og Innst. 490 (2022–2023)) har de fem overnevnte institusjonene fått forlenget unntaksperioden til og med 2030. Forlengelsen av unntaket er begrunnet med at det vurderes som krevende for de små, spesialiserte institusjonene å oppnå kravene for institusjonsakkreditering.

Private høyskoler uten institusjonsakkreditering som ønsker å beholde tilskuddet, må derfor i utgangspunktet ha institusjonsakkreditering innen utløpet av 2030 for å få tilskudd for 2031, eller alternativt ha slått seg sammen med en akkreditert institusjon eller ha fått unntak etter universitets- og høyskoleloven § 8-3 andre ledd, ny lov § 6-1 andre ledd.

Departementet foreslår å videreføre overgangsreglene i nevnte forskrift om vilkår for statstilskudd til private høyskoler i ny universitets- og høyskoleforskrift, med endret overgangsperiode til 31. desember 2030. Se forslag til § 12-2.

2.2.9 Om kapittel 13 Ikrafttredelse, overgangsregler og endringer i andre forskrifter

Den nye universitets- og høyskoleloven vil tre i kraft 1. august 2024, og departementet tar sikte på at ny universitets- og høyskoleforskrift trer i kraft samtidig.

Departementet har ikke sett behov for overgangsregler for de bestemmelsene som foreslås i dette høringsnotatet. De er i hovedsak videreføring av dagens regler. Departementet vil ellers gjøre oppmerksom på at det er foreslått overgangsregler i den separate høringen av forskrift om undervisnings- og forskningsstillinger og rekrutteringsstillinger, se omtale i punkt 2.2.1.

Forslag til endringer i andre forskrifter omtales i dette notatet punkt 3.

3 Endringer i opptaksforskriften

3.1 Endring på grunn av omstrukturering

Departementet foreslår følgende endringer i opptaksforskriften, begrunnet i ny struktur for de samlede forskriftene til universitets- og høyskoleloven (uhl.):

- a. Kapittel 6 om politiattest foreslås slettet, og reglene foreslås videreført i ny universitets- og høyskoleforskrift, se punkt 2.2.3.

- b. Kapittel 10 om falske dokumenter foreslås slettet, da det ikke lenger er behov for denne bestemmelsen. Departementet vurderer at omtalen i lovproposisjonen av hva som skal anses som falske dokumenter etter ny uhl. er tilstrekkelig, og også gir fleksibilitet når det gjelder eventuelt nye former for falske dokumenter.
- c. Reglene i § 1-1 første og fjerde ledd om virkeområde for kapittel 6 og kapittel 10 foreslås slettet som følge av endringene foreslått over i punkt a og b.

Det foreslås ikke endringer i kapittelinndeling eller hjemmelsgrunnlag nå. Dette vil bli vurdert i den samlede gjennomgangen av forskriften, se omtale i punkt 1.2.1.

3.2 Behandling av personopplysninger i Samordna opptak

Den nasjonale opptakstjenesten (Samordna opptak) er regulert i uhl. § 8-5 (nåværende § 4-16). I § 8-5 tredje ledd er det gitt supplerende rettsgrunnlag for behandling av personopplysninger. I dag er dette regulert i § 4-16, og noen av reglene er ikke videreført i ny lov. Departementet vurderte det som mer hensiktsmessig at regler om hvilke typer opplysninger som kan innhentes, og fra hvem, om automatisert saksbehandling, osv., blir regulert i forskrift.

Departementet foreslår på denne bakgrunn å videreføre innholdet i nåværende uhl. § 4-16, jf. § 4-15 andre til fjerde ledd, i ny bestemmelse i opptaksforskriften.

Forslaget gir institusjonene og den nasjonale opptakstjenesten utfyllende supplerende rettsgrunnlag for behandling av personopplysninger. Universiteter og høyskoler har også supplerende rettsgrunnlag i lov § 2-8 (nåværende § 4-15) for behandling av opplysninger om søkere til egen institusjon. Institusjonene behandler også opptakssøknader på vegne av hverandre, og det er derfor nødvendig å inkludere dem her.

Departementet foreslår å fastsette i forskrift en bestemmelse som, med noen språklige endringer, viderefører reglene om hvilke personopplysninger som kan innhentes og fra hvor, at den nasjonale opptakstjenesten kan fatte vedtak ved helt eller delvis automatisert saksbehandling, og om behandlingsansvaret.

Personvernforordningen artikkel 22 nr. 1 fastsetter at den registrerte (den det behandles personopplysninger om) skal ha rett til ikke å være gjenstand for en avgjørelse som utelukkende er basert på automatisert behandling som har rettsvirkning for vedkommende. Departementet viser til omtale av dette og av egnede tiltak for å sikre den registrertes interesser ved helautomatisert behandling, i høringsnotatet punkt 2.2.5.1.

Se forslag til ny § 10-1 i opptaksforskriften.

4 Forslag om å oppheve forskrifter

Departementet foreslår å oppheve disse forskriftene, fordi innholdet er blitt tatt inn i forslaget til ny universitets- og høyskoleforskrift:

- a. Forskrift 9. februar 2006 nr. 129 om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger
- b. Forskrift 31. januar 2006 nr. 102 om ansettelsesvilkår for stillinger som postdoktor, stipendiat, vitenskapelig assistent og spesialistkandidat
- c. Forskrift 15. desember 2005 nr. 1506 om egenbetaling ved universiteter og høyskoler
- d. Forskrift 30. juni 2006 nr. 859 om skikkethetsvurdering i høyere utdanning (vedtatt at oppheves fra 1. august 2024)
- e. Forskrift 27. oktober 2023 nr. 1714 om skikkethetsvurdering i høyere utdanning (vedtatt med ikrafttredelse 1. august 2024)
- f. Forskrift 10. oktober 2005 nr. 1192 om felles klagenemnd for behandling av klagesaker etter lov om universiteter og høyskoler § 3-7 (8), § 4-7 til § 4-10 og § 7-9
- g. Forskrift 1. desember 2005 om bevilling som statsautorisert translator
- h. Forskrift 27. juni 2016 nr. 820 om register for utestengte studenter – RUST
- i. Forskrift 13. oktober 2017 nr. 1616 om overtredelsesgebyr etter universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven
- j. Forskrift 16. desember 2019 nr. 1846 om vilkår for statstilskudd til private høyskoler

Forskrift 7. juli 1987 nr. 4148 om målform i eksamensoppgåver vil bli vurdert av Kultur- og likestillingsdepartementet, i forbindelse med arbeidet med ny forskrift til språkloven.

Departementet foreslår videre å oppheve noen forskrifter fordi de er utdaterte eller ikke lenger nødvendige:

- i. Bestemmelse 24. august 1973 nr. 5 om fritak for avgifter ved universitet og høyskoler for østerrikske studenter
- ii. Forskrift 1. november 1979 nr. 8852 for sykepleielærerutdanningen
- iii. Forskrift 24. juni 2005 nr. 676 om overgangsbestemmelser til lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler
- iv. Forskrift 1. mars 2007 nr. 270 om klageadgang ved Stipendprogram for kunstnerisk utviklingsarbeid

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene i dette notatet er i hovedsak videreføring, presiseringer eller endringer som ikke vil gi vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser for universiteter eller høyskoler, eller for andre. Forslaget til ny struktur vil på sikt kunne gi administrative forenklinger for institusjonene og for departementet.

6 Forslag til forskrift

(Se eget vedlegg)